

O čem sní muži

Kafka

Olga Sommerová

Lafka

© Olga Sommerová, 2005
ISBN 80-86631-34-6

OLGA SOMMEROVÁ

O čem sní muži

NAKLADATELSTVÍ SLÁVKA KOPECKÁ
PRAHA 2005

Když jsem před šesti lety natočila film *O čem sní ženy*, netušila jsem, kolik ženské bolesti, nastrádané za tisíciletí i za třicet, čtyřicet, padesát let života vyvěre na povrch poklidné, duchovně stagnující, neemancipované české společnosti. Ženy v této zemi si začaly uvědomovat, že ztratily svou identitu a že po jejím nalezení touží právě tak jako po lásce. Dramatické životní příběhy statečných žen, které jsem zaznamenala do svých tří knih, se staly zrcadlem, v němž ty, které je četly, uviděly svá vlastní neléčená zranění. Katarze, přítomná v každém z vyprávěných ženských osudů, byla posilou i útěchou. Letmá setkání na ulici, stovka dopisů, desítky setkání ve městech, kde jsem rozmlouvala se ženami, jejichž životy byly tak odlišné a tak sobě podobné, mě utrzovaly v tom, že česká společnost je nemocná a nesvobodná. Společným původcem trápení a zoufalství těchto žen byl vždycky muž, člověk nejbližší, posel mrazivého vesmíru. Nepochybuju o tom, že tentýž muž touží po přátelství a lásce právě tak jako žena, ale tím, že byl kdysi jmenován pánem tvorstva, tedy diktátorem, zapomněl po dlouhá tisíciletí, kým skutečně je. Krize mužské identity jeví se mi dnes naléhavějším problémem lidstva než udupané sebevědomí žen. Nepřítelem ženy není muž, ale muži nastolený patriarchát, který světu přinesl utrpení, slzy a smrt. Muž získal nezaslouženou moc, ale ztratil sám sebe.

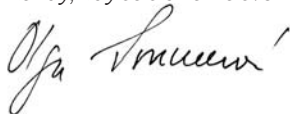
Po celou druhou polovinu 20. století byla česká společnost decimována dvěma zrůdnými totalitárními režimy, které s sebou přinesly i necitlivost k naší vlastní důstojnosti, tudíž i ztrátu respektu k jiné lidské bytosti. Žili jsme současně ve dvou totalitách, v komunistické a patriarchální. Obě pokřivily hodnotu svobody ve vztazích mezi mužem a ženou.

Po letech, kdy jsem se angažovala pro své družky, napadlo mě, že nářků nad naším nedůstojným postavením a ušlapaným sebevědomím bylo už dost a je třeba přistoupit k činu, ke skutečné obrodě v nás samých, ve společenském vědomí i na veřejné scéně. Zdálo se mi, že jsme při reflexi svých ženských křivd pozapomněly, že vedle nás a s námi žijí muži, kteří se potřebují, právě tak jako my, lidsky emancipovat a osvobodit se od starodávných předsudků.

Potkávala jsem čím dál víc mužů, kteří se necítili ve své kůži v patriarchálním krunýři, do kterého byli tak jako předchozí generace dědů a otců navlečeni. Po dlouhém období posilující souměřitosti se ženami jsem cítila potřebu vést dialog s těmi, kterým nerozumíme a nad jejichž jinakostí naříkáme. Rozhovory s muži jsem vstoupila na území, v němž nejsem doma, ve kterém tápu, v němž se nevyznám s takovou přesností a intuicí jako ve svém ženském světě. Nebyla jsem partnerkou, byla jsem vyzvědačkou. K dialogům s mužskými partnery jsem přistupovala s teorií, že údělem muže je stav neustálého ohrožení – vnějším světem, vlastními ambicemi, sebou samým, rozporem mezi tím, co od něj společnost žádá a co je jí schopen a ochoten dát. Moje předsudky byly vyvracovány od jednoho rozhovoru k druhému, najednou jsem viděla jiné bytosti než ty, které jsem si zařadila do složky – typický muž. Viděla jsem, že nejenom muži mladé a střední generace jsou na hony vzdáleni principu klasického muže 19. a 20. století, ale že i muži narození v polovině minulého století nepotřebují pro utvrzení své identity přijmout korzet tvrdého muže, který je právě svou tvrdostí odsouzen k vnitřní křehkosti.

Abychom my, ženy a muži, mohli vést nikdy nekončící dialog na téma společného láskyplného pobytu na této zemi, potřebujeme být svobodní od každé vzájemné i každé vlastní závislosti. Tato životní alternativa se mi ale jeví jako sen, po kterém toužíme a který se možná nikdy nenaplní.

Když jsem rozmlouvala se svými deseti muži v této knize, pochopila jsem, že sní o lásce právě tak jako ženy, ovšem ve světě, v němž se mezi mužským a ženským světadílem rozprostírá oceán absurdního nedorozumění. Možná nás touha po plném životě donutí oceán přeplavat. Ale až tehdy, kdy se staneme svobodnými bytostmi.

P. S.: V témže roce, v němž jsem natočila dokument *O čem sní ženy*, pokusila jsem se pochopit mužské bytosti filmem *O čem sní muži*. Setkáním se třemi z nich otevírám tuto svou cestu do pro mne neuchopitelné mužské duše.

Byl jsem oslněn ženami

Pane profesore, o čem jste snil jako kluk?

O ženě jako o jakési abstraktní bytosti. Ale bylo to poměrně pozdě, až někdy kolem čtrnácti let. Najednou jsem objevil, že existují ženské a že mají něco jako ňadra. Kluk začne mít v noci sexuální sny, často dojde k poluci a neví, co to je.

Jednou mi vyprávěl známý, že jeho dcera ve dvanácti letech přišla, když obědvali, hodila na stůl kalhotky a řekla – podívejte, co se mi stalo. Prostě jí včas nevysvětlili, že přijde menstruace.

Začal jsem mít zájem o spolužačky, spíš o rok o dva mladší. Když mi bylo sedmnáct, moje předprvní láska před Helenou, kterou jste tu náhodou poznala, byla fantastickou náhodou Olga. To byla Olga jedna, vy jste Olga číslo pět.

Ale to se ještě nepropojuje se sexem, jdete s ní na tramvaj a ještě se jí nedotknete, nezdá se vám o ní. To byla ta předprvní láska, ta Olga číslo jedna.

Ta dosud žije, už jsem ji neviděl pět let. A pak přijdou další, chodíte s nimi na koncerty, ale pořád je to odtržené od sexu. Snění často podporují filmy. Za války nebyly hodnotné filmy,

byly to protektorátní filmy s Adinou Mandlovou, většinou hrozně pitomý. Ty herečky byly hezký, ale pitomý, prostě protektorátní zábava. Pak přišly německý propagandistický filmy, a rozhodně tam nebyla ženská, která by se mi líbila.

Ale najednou po válce, to mi bylo dvacet, přišly francouzské filmy. Ježíšmarjá, Marcel Carné, Návštěva z temnot, Děti ráje, vy to jistě znáte. Pak Clair, Renoir, Velká iluze, největší film mého života...

Ale jak to souvisí s těmi vašimi ženami?

Prostě jsem byl oslněn ženami, které jsem do té doby jak živ neviděl. Můj typ je francouzské, třeba Michèle Morgan...

Obvykle se zaměříte na jeden typ ženy, který se pak vleče celým životem.

Věda dosud nerozluštila, proč nás tisíc žen nechá lhostejnými a najednou přijde jedna a my se úplně pomateme, zesílíme, máme pocit, že ji musíme za každou cenu mít. A když to ta ženská vycítí, začne s námi mávat.

Když o tom tak zasvěceně mluvíte, musel jste to zažít..

No ano, třeba s támhletou na fotce za vámi. Já byl téměř vždycky dominantní.

Ty vztahy vznikaly proto, že ke mně ženy vzhlížely. Jednak jako ke staršímu, za druhé proto, že jsem byl primus, premi-
ant absolutně ve všem. Já jsem byl v sedmadvaceti docent. A ty holky mi nedaly pokoj. Když mi bylo kolem třiceti, některé mě prosily, některé mi vyhrožovaly. Jedna mi vyhrožovala, že když jí nebudu k dispozici, že se zabije. A udělala to. Mě to potom dost trápilo, říkal jsem si, mohls jí vyhovět. A pak jsem se dozvěděl, že to říkala i jiným chlapům. Ona byla hysterka, chtěla se zabít a chtěla to mít s parádou.

Ale vy jste měl asi sen, že uděláte díru do světa...

No přirozeně! Jen co jsem přišel na svět, mým heslem se stalo, jak je to u Homéra, Achillovo heslo – Vždycky jen první být a vynikat nad všechny jiné.

Ve škole to pro mě byla hračka. A protože jsem byl na gymnáziu primus, tak jsem musel mít jedničky. I když jsem měl nějaké hrubky, kantor mi dal stejně jedničku, to se nějak slušelo. V prvním roce jsem měl samé jedničky a z tělocviku navrhoval profesor trojku. Přiletěl ředitel, ježíšmarjá, pane kolego, trojku nesmíte dát, to je naše naděje, hvězda gymnázia. Pak mi dávali z tělocviku dvojku a to spolužáci snesli. Šplhat jsem se do smrti nenaučil. Dopoledne mi tělocvikář říkal – ruce musí být pevný, tvrdý. A odpoledne na konzervatoři na hodinách klavíru mi říkali – ruce musí být vláčný. Já se nemohl rozpúlit na dvě bytosti, že?

Čeho jste chtěl v životě dosáhnout?

Abstraktně něčeho. V mládí jsem se motal kolem dějepisu a literatury. Moje první knihy byly Babička a Staré pověsti české. Do nich jsem zamilován dodnes. A pak jsem dostal řecké báje a do těch jsem se zbláznil.

Čím jste tedy chtěl být?

Když mi bylo deset, tak historikem. Od sedmnácti mě to táhlo k filozofii. K filozofii blízké náboženství a politice, k něčemu, co dělal Masaryk, Hus, Platón, Aristoteles.

Co pro vás bylo v životě důležitější – vztahy, nebo práce?

To se nedá porovnávat, to jsou absolutně jiné roviny. Proč by se měly vylučovat? Ale stalo se, když mi bylo čtyřicet, že přišla Daňa. Jí bylo devatenáct, já byl takovej její Špáta nebo

spíš Sommer. Já nevím, jaký byl věkový rozdíl mezi vámi a vašimi manželkami...

To je jedno, pane profesore.

Ona ke mně měla erotický vztah, ale u ní to nepřešlo v lásku. Ona ve mně viděla spíš náhražkového otce, protože ona měla nemožného otce, sportovce, fotbalistu, sparťana. A za druhé ve mně měla kantora, já ji naučil všechno, němčinu, latinu, dějiny filozofie, dějiny náboženství, prostě všechno. Poznal jsem ji v roce 1966, zamiloval jsem se v roce 1967 a v té době vrcholila moje politická činnost. V roce 1968 jsem přednášel po celé republice o Masarykovi, o demokracii a na ni jsem nemyslel. Nejvýš jsem jí z Hodonína poslal pohled. Ale zprostředkoval jsem jí stipendium v Americe. Pak přišla nejhorší léta.

Já netrpěl tolik tím, že nám to všechno krachlo, ten pokus o demokracii, a že budu na dlouhá léta nebo doživotně úplná nula, protože emigrovat jsem nechtěl. Říkal jsem si, vyhoděj mě, ale nějak to přežiju. V té době mě ona trápila víc než Brežněv.

Čím pro vás byl vztah s ní utrpením?

Nejméně tři, spíš pět let byla pro mě absolutně číslo jedna. Náš vztah byl napjatý, ona byla dominantní. My jsme se věčně rozcházeli a scházeli. Věčně odcházela, práskla dveřmi – s tebou nic není, já chci žít, jsem mladá, chci tancovat. Práskla dveřmi – už mě v životě neuvidíš. Za měsíc přišla s brekem – ti kluci jsou tak blbí, já chci pracovat, chci být s tebou, chci žít. A já nebyl z těch lidí, kteří by řekli – hele, jednou jsi mě zradila, tak jdi, tak jdi do někam. Naopak, já ji chápal, já ji chápal. A to není z hlediska erotiky a sexu dobré. Těch pár facek by bylo lepších, ale to já neumím.

Vy umíte pochopit ženu?

Ten rozdíl mezi mužem a ženou je ohromnej. Žena je svou sexualitou daleko víc zaměstnaná než muž. Podívejte se, u muže je to skutečně těch pár sexuálních snů v pubertě. U ženy to začne stejně tak, ale pro ni je snění mnohem závažnější.

Ona ví, že ji čeká úkol nejen něčeho dosáhnout ve společnosti, ale mnohem závažnější úkol ženy-matky. Zatímco v každém chlapovi je něco jako medvěd, kterej jednou za rok přijde k medvědicí, udělá jí medvidě nebo dvojčata a zase odejde.

Ale taky jste říkal, že v každém chlapovi je dítěta.

Ne v každém, ale v devadesáti procentech. Chlap se za dospělého považuje, přestože se vlastně jeho dětská záliba stavit si z kostiček mosty promění v to, že se stane inženýrem. On pak celý život staví mosty, nebo je ševcem, nebo prodává v Delvitě. A zároveň celý život žije se Spartou nebo Slavií. Pro něj není problém ani sexualita, ani práce, to jsou základní hodnoty v dějinách lidstva, protože prací a sexem se udržuje lidstvo na této planetě. Když jdu do hospody, potkávám chlapy mezi padesáti a šedesáti a ti mluví buď o penězích, kolik kdo vydělal, nebo o fotbalu a hokeji.

A co ženy?

Ženský propadnou téhle fanynkovské vášni v okamžiku, kdy jsou zamilované.

Když se mladá žena hluboce zamiluje, na pár let odkládá svou osobnost a přebírá osobnost svého milovaného. V té době je schopná chodit s ním na fotbal nebo jít rvát na Staroměstské náměstí, že Hašek je bůh, ale po prvním porodu

ji to rychle přejde. A když tam chce on dál chodit, řekne mu – jdi si na ten svůj pitomej fotbal! Ale už to s ním nesdílí. To jen v době prudkého zamilování.

Ta ztráta osobnosti u žen do doby, než najdou svou identitu třeba právě mateřstvím, je zločin, který napáchal patriarchát...

Žijeme už zhruba tři tisíce let ve společnosti, které se říká patriarchální, nebo jinými slovy mužská civilizace. To jest civilizace, v níž muži mají jednostrannou převahu, mají klíčová postavení v politice, ve všech možných oborech. A ženě ponechávají jenom to, co považují za bezvýznamné. Například císař Vilém, hlavní strůjce první světové války, říkal, že pro ženy jsou jenom tři K – Kinder, Küche a Kirche, tedy děti, kostel a kuchyň. A neuvědomil si, že to je to nejdůležitější z hlediska udržení lidstva. Děti – udržení rodu. Kuchyň – nasycení rodu a kostel – duchovní hodnoty. Čili v tomto smyslu, když řekl, že ženský jsou vcelku blbí a mají mít jen ty tři věci, tak jim připsal to nejzákladnější. Čili vidíte, že někdy si ten mužskej ve své mužské tuposti myslí – ona ta moje je tak pitomá, že stačí jen na výchovu dětí. Ať je doma u dětí. A to je dodnes názor více než poloviny, nevím, nemohu to ověřovat, ale myslím, že více než poloviny mužů. Poněvadž je pitomá, tak ať vychovává děti. Přitom vychovávat děti je mnohem těžší než třeba, já nevím, stát se úspěšným ekonomem.

Takový pohled na ženu možná vyplýval ze strachu muže ze síly žen.

Ve středověku běsnila inkvizice proti takzvaným čarodějnicím, to byly z devadesáti procent ženy. Ty ženy si uvědomo-

valy – když nás upalujete, přiznáváte nám tím rovnoprávnost. Protože kdybychom nebyly rovnoprávné, nemohli byste nás upalovat za naše viny. Ta mužská zvrhlost, ten patriarchální sadismus hnusnejch bláznivejch dominikánů vyplýval z jejich frustrace – milovali ženy, toužili po nich, ale řád to zakazoval. Takže ta schizofrenie se projevovala tím, že když nemohli ženy milovat, museli je mučit.

Dodnes pro muže v islámu nemá žena duši, na jejích názorech nezáleží, slouží jen k sexuálnímu pobavení. Kdežto v křesťanství se přece jen, byť s námahou prosadila třeba mariánským kultem důležitější role ženy.

Myslíte si, že muži mají strach ze selhání, ze ztráty tvůrčí a sexuální potence?

O svatební noci je velice častý zjev, že muž selže, protože příliš miluje, nebo je příliš rozrušený, a proto rozumná ženská z toho dílo nedělá. Ale vím o případu, že o svatební noci žena opustila muže. A z toho mají chlapi podvědomě strach pořád, že selžou, protože chlap nemůže na rozdíl od ženský vždycky. V tomhle máte ohromnou výhodu, proto taky středověká inkvizice z vás dělala čarodějnice, poněvadž vaše vášeň je neukojitelná. Můžete vždycky znovu a znovu a padesátkrát, kdežto chlap může jednou, dvakrát a pak zvadne a usne, nebo se vymluví na migrénu.

Ve Špátově filmu jste říkal, že ženy nejsou něžné...

Spouště mužů se pletou zážitky s maminkou s erotickými zážitky. V dětství nás maminky hladí po vlasech, zpívají ukořelbavky, vyprávějí pohádky. A to dělají i maminky jinak průměrné, které pak nebudou vědět, co si se synem nebo dcerou v pubertě počít. V tomto smyslu vstupujeme do

manželství s představou, že budeme mít vedle sebe něžné stvoření. A pak jsme překvapeni, že to tak není. To není z mé hlavy, to je z Anatola France, že ženy od přírody nejsou něžné, ale vzbuzují v nás mužích pocit něžnosti. A proto si my celkem naivně myslíme – když v nás ženy ten pocit vzbuzují, tak ho musí mít v sobě. A to není pravda. U žen ten pocit něžnosti vzbuzují především děti, a dokonce i zvířecí mláďata, třeba kofátka a štěňátka, a začnou s nimi mluvit – já, pejsánečku – takovou tou hantýrkou jako s malými dětmi.

Řekněte mi, jaký jste měl vztah k mamince?

No to je otázka! Možno říct – dvojí, úplně rozporuplné. Od doby, kdy snad jako čtyřletej, pětiletý jsem od ní dostal pohlavek za nějaký prohřešek, od té doby, od školního věku až do její smrti v jejích čtyřiaosmdesáti letech jsem se s ní nikdy nehádal. V tomto smyslu byl náš vztah absolutně ideální. To bylo moje denní já. Ale v noci, po celou dobu, i po její smrti jsem měl a dosud mám sny, kdy se s ní hádám a říkám jí – ty jsi moje prokletí, ty jsi moje neštěstí, já tě nenávidím. A pak se probudím a stydím se za ten sen. Až psychoanalytici jako Freud a Fromm mi vysvětlili, že ona mě velice milovala a já se instinktivně bránil, aby ten oidipovský komplex nebyl příliš silný, aby mě nezahltila.

Mohl bych vám samozřejmě vylíčit, ale nemůžu jmenovat z pochopitelných důvodů řadu lidí, kteří se neubránili tomu oidipovskému komplexu a pak jdou životem jako zlomené ovce. Samozřejmě hledají maminkovský typ manželky a pak pořád nutí tu manželku, aby se chovala jako maminka, aby dělala knedlíky jako maminka a podobně, to musí být hrozný, to je strašně protivný.

A jaký vztah jste měl k tátovi?

V dětství jsem si myslel, že nulovej. Táta byl středoškolský profesor, žádný vědec, dobrý profesor, oblíbený mezi studenty, ale nebyl žádnéj vědátor a já se k němu choval jako budoucí vědec dost povýšeně. On si mě prakticky ani nevšiml. Vždycky jednou za rok si nechal ukázat vysvědčení, opět viděl samé jedničky, zavrčel, a to byl celý náš vztah. S matkou jsem mluvil průměrně tak hodinu denně, někdy taky třeba několik hodin denně. Otec se mnou promluvil za dvacet let mého života asi tak deset vět, ale všech těch deset vět si pamatuju.

Chyběl vám jeho zájem?

Ne, ne, nikdy mi nechyběl. Ale vždycky v okamžicích, kdy matka selhávala, se najednou u otce projevila jistá mravní autorita. Když umírala babička, matčina matka, tak matka k ní vůbec nechtěla jít, aby si nepokazila dojem. A táta řekl mně a mému mladšímu bratrovi – jdem! A šli jsme za babičkou, a nebyl to hrůznej zážitek, jak si matka myslela, vidět umírající babičku. Ona nemocí slepla, takže otec říká – víte, koho jsem vám, babi, přivedl? Kluky! A já najednou viděl, že ten táta jí chce udělat radost. A to mi stačilo, to bylo silnější než těch deset let žvanění s matkou. Najednou táta vyrostl v jakousi mravní osobnost. Chtěl té umírající babičce udělat radost a takových zážitků jsem s ním měl pět nebo deset. Takže tenkrát jsem si myslel, že táta je pro mě prakticky nula. Ale toto byly ostrovy, kde pomaličku rostla úcta. Když mi bylo tak třicet čtyřicet let, tak jsem si myslel, že táta jednal vůbec nejideálněji se mnou jako s dítětem, které bylo od přírody poměrně nadané, ale velmi vzdorovité a nevychovatelné, které mělo ten přirozený odpor vůči poslušání. Já jsem

nechtěl poslouchat, já chtěl všechno dělat ze své vůle. Otec se mnou vlastně jednal nejlíp. On měl vůči mně metodu – hodí psa do vody a on se naučí plavat. Nechal mě, ať se v životě otrkám.

Jaká jste v životě prožil přátelství, myslím s mužem?

Hovory přítele s přítelem, to jsou jedny z těch hodnotných životních zážitků.

Dneska už je v Praze jediný člověk mé generace, se kterým můžu o všem mluvit absolutně otevřeně. Od svých úspěchů až po svá úplná selhání. Ta potřeba hlubokého srozumění se neredukuje na vztah dvou pohlaví, protože fenomén přátelství je něco pozoruhodného a zdá se mi, že je daleko častější mezi muži než mezi ženami.

Byla pro vaši práci někdy žena motivací?

Přímo ne. Samozřejmě v řadě svých knih jsem se vracel k tématu feminismu, i když se dřív toto slovo nepoužívalo. A na univerzitě jsem svým způsobem hájil ženy. Třeba jeden čas vedla naši katedru stará profesorka, ona byla spíš duševně stará, a pronásledovala mladé asistentky, přestože byly chytré. Byly to mladé holky mezi dvaceti a třiceti a ona se blížila šedesátce. Ale duchem to byla spíš sedmdesátnice. A tehdy jsem se těch asistentek ujímal, hájil jsem je.

Tak se stalo třeba na vědecké radě, že kandidátka chtěla být docentkou, ale byla blbá, i když měla tři kladné posudky. Vystoupil jsem, minutu mluvil a ona hlasováním neprošla. A naopak pomůžu, když vím, že kandidátka je nadaná, ale posudky má viklavé a vědecká rada je na rozpacích. Vystoupím a vyhrajeme to.

Vy jste feminista...

Ano, protože si myslím, že to patří k určité lidské a mužské zralosti.

Snažit se najít v ženě bytost, která nebude redukovatelná na to, aby byla mou kuchařkou a mou pradlenou, jak je to ideálem těch průměrných lidí a těch sportovců a podobně. Prostě člověk touží po duchovním ženství. Zdaleka netouží jen po krásných nohách a po krásných bocích nebo ňadrech. To samozřejmě také! Přejde ke mně třeba žákyně, která vypadá nádherně, dokonce Pánbůh udělá takový omyl, že vypadá na první pohled oduševněle, ale nemá žádnou mimiku obličej. A když zjistím, že je úplně blbá, tak podle toho, co umí, jí dám dostatečnou, nebo nedám a řeknu jí, ať přijde znovu za půl roku. A rozhodně ve mně nevzbudí zájem. Když ale vidím dívku průměrně krásnou, ale vysoce inteligentní, která při každé otázce změní tvář, pak jako muž jsem přitahován. Vy třeba jste každou minutu jiná, pro mě je požitek se na vás dívat.

Ale je rozdíl mezi tím duševním přitahováním a sexuálníм vzrušením. Možná je to u některých mužů identické, ale já mám dojem, že to tak není. Že jsou různé důvody k tomu, proč v nás ženská vzbudí zájem, nebo se do ní zamilujeme, nebo si ji bereme za ženu či za trvalou partnerku. Úplně jiné důvody vedou k tomu, že nás sexuálně vzruší. Ale jen proto, že ji milujeme, neznamena, že jsme dobrými partnery při souloži. Jinými slovy, žena nás přitahuje duchovně svou osobností, ale vzrušit nás může svým tělem.

A proč myslíte, že patriarchát v nás pořád sedí, že tak těžko lze hnout s vědomím lidí?

Ano, ovšem, je nutné ze všech sil, všude na všech instancích, od vysokých škol až po Parlament a vládu podporovat,

aby se stále víc uplatňovaly ženy, aby působil vliv žen. Ne samozřejmě za každou cenu, ne jako třeba některé divoké feministky v Německu nebo v Holandsku chtějí všude padesát procent žen, ať je to vysoká škola, ať je to parlament, to je naviň, protože takhle se to přes koleno zlomit nedá. Pravda je, že ve většině institucí, univerzitních nebo politických, se se ženami zachází jako v sociální demokracii s Petrou Buzkovou. Oni jí nějakou roli dají a ona dělá místopředsedkyni Parlamentu, to když Klaus nechce nějaký nudný schůzi předsedat, tak ona může udělovat slovo. No to je toho, rozumíte, to je fíkovej list feminismu v sociální demokracii. Mají tam relativně skvělou mladou ženu a vůbec si toho neváží a dávají jí podřadné postavení. Ale to je u jiných partají taky.

Co muži dluží ženám?

Do jisté míry všechno. Předně je musí zbavit té otročiny. Musí převzít přinejmenším čtyřicet procent domácnosti. Víť třeba, že muži docela rádi vaří.

Kdysi Plzák napsal, že jediná věc, kterou muž absolutně odmítá dělat, je sbírat jahody. Shýbat se k tak nepatrnému předmětu jako jahoda – k tomu by mě taky nikdo nepřiměl. Já se naučil vařit ještě za života nebožky, která na to nebyla, a později z důvodu, že jsem neměl dost peněz, abych chodil do hospody. Když muž začne kolem třicítky čtyřicítky vařit, tak to nedělá proto, že ho k tomu jako sestru vedla matka, ale on to bere jako laboratoř, jako chemickou laboratoř – já vám třeba umím udělat kuře na citronu nebo rybí filé na mandlích, a když to někomu nabídnu, tak lidi žasnou. Čili muži musí ženám odebrat dřinu a umožnit jim přístup ke všem povoláním. Vy jste jistě byla v mládí velice nadaná a oba vaší manželé vás fedrovali, pomáhali vám směrem nahoru.

Myslíte, že já je nepodporovala? To se považuje u ženy za samozřejmé, že ano?

Ale vždyť je to přece krásný! Vždyť to byl jistě krásnej život!

Já nemám ráda, když se o tom takhle mluví.

Ano, to jste vy, ženský! O věcech, které ochotně děláte, nerady mluvíte.

Jak jste vychovával své děti?

No bídně, bídně. Jestliže oba jsou dnes platnými lidmi, rozhodně to není moje zásluha. Jednak proto, že jsem měl v sobě takové to apoštolské poslání a že kromě fakulty, kde jsem vždycky měl úvazek na dvě stě, tři sta procent, není českého města, v němž bych alespoň pětkrát nepřednášel. Od šedesátých let i v Evropě. Jenom v Hamburku nebo Hannoveru jsem přednášel aspoň pětkrát desetkrát. Takže doma jsem byl víceméně výjimečně. Pamatuju si, že ten duchovní kontakt s dětmi jsem se snažil uchovat, když jsem byl večer doma, což nebyla většina večerů, ale dvakrát třikrát týdně jsem byl doma, tak jsem jim vyprávěl zpaměti příběhy nebo četl pohádky. Jinými slovy – začínal jsem s nimi tak, jak já jsem kdysi začínal. Babičku už si mohly přečíst samy, vyprávěl jsem jim všelijaké pohádky a hleděl jsem u nich vzbudit zájem o tytéž věci, které jsem měl rád já, třeba o homérské mýty.

Ano, kázal jsem o tom, že muž se musí se ženou podělit ze čtyřiceti, ne-li padesáti procenty o výchovu dětí. Pravda je, že když se narodil syn a později dcera, jsem to plnil tak, že jsme se s manželkou střídali, jednu noc nakrmila dítě ona, druhou já. Po této stránce jsem ten první rok fungoval, to bylo v době, když se dítě narodilo, ale bereme-li to z hlediska celku

života, tak jsem kázal feminismus, že muž musí převzít padesát procent dřiny, ale sám jsem to bohužel nedělal.

Příští století má být prý stoletím žen.

Já jsem pro, ale musí to být století žen s důrazem na ekologii, protože to taky musí být století záchrany přírody. To, co se dosud dělá, je málo. Podívejte se, jestliže se podaří zachránit Krušné hory, obnovit Orlické hory, tak to pořád z hlediska planety nic neznamená. Z hlediska planety je nutné obnovit sibiřský prales, obnovit indický prales a tak dál. To všechno jsou úkoly, které chtějí angažovanost milionů lidí a taky milionové a miliardové subvence.

Jaký byl tedy váš milostný život?

Jak už jsem říkal, vždycky jsem byl ve vztazích dominantní v tom smyslu, že jsem nebyl ve vleku žen. Byl jsem suverén. Byl jsem schopen milovat se s nimi, ale nezabýval jsem se jimi příliš, protože pro mě byla na prvním místě práce.

Až teprve po čtyřicítce, kdy jsem se zamiloval do té devatenáctileté, byl jsem několik let v jejím vleku. A navíc to byla doba po osmašedesátém, kdy mě vyhodili z univerzity, kdy jsem těžko hledal sám sebe, protože jsem byl do doby toho zklamání přesvědčen, že je možné dosáhnout demokratického socialismu.

Ale v té době jsem se současně pozvolna zbavoval toho svého démona, který mě držel v područí, protože ona byla dominantní a já byl poprvé a jedinkrát v životě submisivní.

Takže láska, pokud to nebyla jenom vášeň, vám způsobovala trápení...

Olinko, taková láska je současně strašlivý blaho a strašlivý

utrpení. Ale ne tak, že by člověk byl chvilku šťastnej a chvilku nešťastnej, to je obojí zároveň, to je úžasný prožitek.

Jaké ženy se vám líbí?

Základní věc je, že nesmí být blbá. Musí být inteligentní, to znamená, musím mít možnost promluvit si s ní o všem, co mě zajímá – od politiky po filozofii. Těžko bych mohl žít se ženou, která by vůbec neměla vztah k umění, hudbě, literatuře, dramatu. Prostě se ženou, která by neprošla Hamletem nebo Faustem; se kterou bych nemohl mluvit o Hamletovi nebo Faustovi, bych těžko mohl žít. Za druhé, co bych dal ještě výš, je aktivita. Celkem mě nezajímají ženy naučené, znalé, typ středoškolských učitelek, které často nejsou hloupé, leccos znají, ale neprojevuje se v tom dost vlastní invence. Vykládají prostě jen to, co se naučily.

Těchhle žen je tak deset procent a těch aktivních tak jedno procento – abych vám udělal radost, tak dvě procenta, tak si to spočtete, to je sto tisíc, to je dost na český národ.

Ale v lásce je něco záhadného, nedefinovatelného. To, co nás k ženám přitahuje, je pokaždé něco jiného. Vzrušilo-li mě v životě deset patnáct žen a měl jsem tři vážné lásky, tak to bylo pokaždé jiné. Kdo měl těch lásek víc, tak neví, co je milovat. Můžeme se v životě hluboce zamilovat dvakrát třikrát, ale ne desetkrát. Don Juan je symbol neschopnosti milovat. Mohl jsem každé říct – ty jsi má jediná. Ty jsi má – ne první, ale jediná. Protože každý ten vztah byl úplně jiný. To je to tajemné, proč mě nejdřív lákala Olga číslo jedna, potom na vysoké škole Helena. Obě měly inteligenci i aktivitu, ale těch inteligentních a aktivních tam bylo víc a ty mne vůbec nezajímaly. To tajemné je patrně dáno geneticky. Na to jsou různé teorie, například každý máme svůj archetyp. Měl jsem

jednoho kolegu, který se v mládí oženil, pak rozvedl, pak kolem čtyřicítky žil se ženou, která byla úplnou kopií té první, a pak jsem ho jednou potkal s dívkou, která byla do třetice naprosto stejný typ, jako by byly s tou předchozí sestry, jenom věkový rozdíl mezi těmi ženami byl vždycky dvacet let. To znamená: v jádru máme jeden archetyp a pořád ho hledáme. Máme tu Helenu, jak by řekl Goethův Faust, kterou hledáme, a pak někdy se stane, že najdeme ženu, která je blízká tomu ideálu té Heleny, ale ne úplně, a my ji pak k tomu nutíme a tím vznikají konflikty.

Také existují teorie, že například jsme bezmocní proti typu ženy, která třeba našemu dědečkovi nebo pradědečkovi velice ublížila. Tak strašnej zážitek s ní měl ten pradědeček, jehož geny k nám došly, a my, když tu ženu poznáme, jsme vůči ní podobně bezmocní.

Takže vy jste v životě potkal tři osudové ženy...

Ty vrcholné chvíle jsem prožil se třemi ženami svého života, s Helenou, s Markétou, to byla moje manželka, a pak s tou třetí, která se jmenovala Daňa. Ona nežije v naší republice, koneckonců Vaculík to ve svém Snáři všechno vykecal, takže ani nemám, co bych skrýval. Samozřejmě že tam byly taky chvíle nepochopení, chvíle vzdálení, ale byly taky chvíle úžasné a po letech na ně vzpomínám s vděčností. Na tyhle tři ženy svého života. Mohl bych samozřejmě ještě mluvit o dalších, ale ty tři byly nejdůležitější. Vy jste přišla trochu pozdě, škoda.

Umíte jako muž plakat?

Není to často. Rozhodně jsem neplakal při matčině smrti ani při manželčině smrti. Naopak, fungoval jsem jako stroj,

abych všechno zařídil. Měl jsem zodpovědnost a pocit toho nejstaršího syna, který musí všechno zařídít. Stalo se, že otec zemřel poměrně brzo, to mi bylo čtyřiatřicet let. Nalezl jsem ho mrtvého, byla to embolie, vteřinová smrt. Lékař ho přišel ohledat a konstatoval, že netrpěl, tak jsem jako stroj obstaral všecko, protože se musí na poštu, vyjednat datum pohřbu, odvoz, a to je hrozný, to je hrozný. To není jen tak, dostat se na onen svět, to je hrozně byrokratickej proces, jo. Pak jsem ještě kontroloval, jestli je v pořádku, ještě jsem si nechal dvakrát otevřít rakev, jestli je všechno v pořádku.

A kdy jste tedy v životě plakal?

Asi tak tři týdny po jeho pohřbu, po tom, co jsem všecko jenom organizoval, jsem se najednou rozbřečel. Ale byl to spíš takovej pláč uvolnění, uvědomil jsem si, že ten táta teprve teď, tři týdny po pohřbu, teprve teď z mého života zmizel. A uzavřel jsem to osvobozujícím pláčem.

Říká se, že muži nesmí plakat.

Já viděl často muže plakat, pravděpodobně ženy pláčou víc a někdy upřímně, protože jsou rozhodně citlivější a zranitelnější, takže třeba nad pozdním příchodem manžela pláčou upřímně, nebo když se dozvedí, že má milenku, to taky pláčou upřímně. Žena pláče z rozmanitých důvodů, třeba že manžel slíbil, že přijde, a nepřijde včas domů. Nebo manžel, běžná věc, zapomene, že žena má svátek, nebo že je výročí jejich seznámení nebo svatby. A ta žena upřímně pláče, zatímco jemu je to úplně jedno, takže si na to ani nevzpomene. Ale také vím, že ženy dovedou pomocí pláče vydírat, že ženy dovedou pláčem, podobně jako úsměvem vydírat. Žena pochopí, že na muže pláč působí, ale přitom to dělá upřímně,

tečou jí opravdové slzy, ale trochu je to jaksi naplánované, naorganizované, protože muž obvykle v takovém případě kapuluje. My prostě těžko snášíme ženské slzy. A většinou, když se nám ženská rozpláče, tak ještě máme sklon, nejsme-li zrovna grobiáni, hledat chybu v sobě. Co jsem způsobil, že moje žena nebo moje milenka pláče?

Chcete tím říct, že ženy jsou hysterky?

Já myslím, že slovo hysterie je asi jako slovo schizofrenie, jedno jméno pro deset různých projevů, takže v tomto smyslu nemůžeme říci, že by ty projevy byly všechny stejné. Bratranec si vzal ženu Olgu, to byla Olga číslo tři v mém životě, vzal si krasavici, ale to bylo šílený s ní žít, protože s ní měl dennodenně scény. Bydleli na Petřínách ve třináctém poschodí a když nepřišel domů, seděla na okně, nohy venku a křičela, já skočím, skočím. Rozumíte, s takovou ženskou se nedá žít. Nakonec využil roku 1968 a během okupace emigroval, dostal se do Kanady, musel mezi ni a sebe položit oceán, přestože s ní měl tři děti, protože by ho to úplně duševně zničilo. Jenom předstíral, že utíkal z politických důvodů, ve skutečnosti tam utekl před ní.

To už je samozřejmě hysterie, která jde k nesnesitelnosti. Ale zase vztah, citový vztah s manželkou nebo milenkou, v níž je žena taková výplň, do níž se schová revolver, do které muž plně zapadne, to zas je nuda. Kdyby ta žena občas neudělala něco překvapivého, tak to bude veliká nuda. Já jsem přemýšlel, jestli by šlo ženství vysvětlit počítačovým způsobem. Kdyby Bůh plánoval fenomén ženství, tak co by musel udělat? Musel by počítači dát tento úkol – kdykoliv budeš řešit jakýkoliv problém, tak těsně před jeho vyřešením to musíš zvrátit v něco absurdního, a to způsobem, který dlouho nebyl

použit. To je to, když najednou ženská udělá něco a my stojíme jako jeleni, ničemu nerozumíme a jenom zíráme. A zároveň je to koření života, protože jako se dobře neudělá guláš bez koření, tak zase láska, v níž by bylo jenom samé miláčku, pojď a chceš dneska, nebo až zítra a podobně, Bože na nebi, to by člověk utekl za roh. Nezapomeňte, že spory mezi manžely a milenci mají jednu úžasnou věc, že následuje proces smířování. Člověk se musí oddálit, aby se mohl znovu sblížovat. A to sblížování je něco podobného jako to první zamilování.

Ten můj poslední vztah, to bylo neustálé rozcházení a scházení, byla v tom strašlivá dynamika. Goethe, když mluví o své poslední lásce, o Ulrice, říká slova, která platila i na mě. Když jsem byl v tom stavu, se vším tím práskáním dveřmi a rozchody a hysterickými scénami, tak bych ho za nic na světě nechtěl opustit, prostě to bylo něco úžasně silného. V tom smyslu to byl nejsilnější vztah v mém životě. Všichni, s výjimkou jednoho přítele, který měl pro to pochopení, všichni moji přátelé i v rodině jenom kroutili hlavou. Říkali – ona je takovej drzej fracek a ty si to od ní necháš líbit. Jenom jediný muž, nebožtík Milan Munclinger, muzikant, říkal – ovšem, to je wagnerovská heroina, to je tvůj osud, to je prostě tvůj typ. A dál ta Goethova slova pokračují – ale když už jsem z toho vztahu venku, tak bych se za nic na světě do něj nechtěl vrátit. V té vzpomínce pak převládá to utrpení.

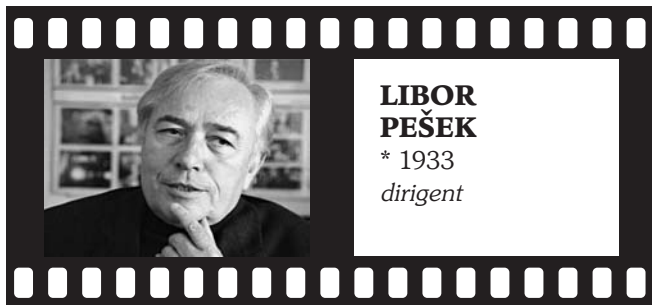
Vždycky jsem se zajímal o životy významných lidí jako byl Shakespeare, Goethe, Dostojevskij nebo Tolstoj. Pro mě to nejsou jen akademické postavy, ale živí lidé. Najít ženu k Beethovenovi, asi největšímu hudebnímu géniovi, který kdy žil, nebylo možné. Ale chodil ve Vídni za děvkami. Mně ukazovali ten hodinovej hotel, kde býval častým hostem. Tam chy-

til syfilis, která pak způsobila tu supergenialitu ke konci života. Beethoven ji chytil od děvek ve Vídni, Smetana od ctnostných paniček ve Švédsku. Oba měli podobný konec, tu hluchotu a šílení.

Takže zařvali na ženský...

Kdo na ně nezařval?

Dobývání světa je náhražkou za vztahy

Jaký vidíš rozdíl mezi muži a ženami?

Já myslím, že v mužích a ženách jsou území, která jsou tožná, kdy muži mají ženské vlastnosti a ženy mají mužské vlastnosti a ty se prolínají a působí pozitivně. Pak jsou tam ovšem území, ve kterých jsme úplně jiní a ta polarita je pravděpodobně základem naší vzájemné přitažlivosti, zdrojem toho, že se po všech stránkách, od té duševní až po tu tělesnou přitahujeme.

Ale taky válčíme...

Je to jako bouřka, já to vždycky připodobňuju k takovým těm karibským bouřkám, kdy chvíli je modré nebe a je vlastně ráj na zemi a pak se strhne bouřka, kdy jde o život. A to jsou právě ty protipólně nabitě náboje, které se musí vybit.

Jaké ženy se ti líbí?

Vtip je v tom, že mně osobně se líbí v ženách stabilita a přitahuje mě jejich absolutní iracionalita, která odporuje té stabilitě. To znamená – nečitelnost ženy je přitažlivá a stabilitu vyžaduju. Čili v tom už je rozpor. A člověk za ženskýmá chodí, protože se snaží dopídit, o co vlastně v tom vztahu mezi mužem a ženou jde. A nemysli si, že by ses to někdy dozvěděla, Olinko, to se člověk za celý život stejně nedozví.

Jaký by podle tebe měl být muž?

Přestože si na to ženský neustále stěžujou, mám pocit, že mají rády mužskýho, který si stojí za svým a je někdy až nepříjemně svůj. Myslím si, že je jim milejší než chlap, který se neustále tvaruje podle jejich požadavků a nároků. Takovýho člověka samozřejmě každý ocení, ale postupně ztratí ani ne respekt, ale ztratí pro ženu přitažlivost.

Ale stát si za svým není pro vztah mezi mužem a ženou vždycky dobré...

Jsem toho názoru, že to, co ženy chtějí, jsou něžní muži, kteří nejsou bačkory. To je právě to, mužskej by měl mít svoji integritu a sílu, a řekl bych někdy i protivnou substanci, ale přitom mít v sobě něhu, protože ženská, myslím si, celý život hledá u mužskýho ochranu, útulek, některé ženy dokonce i tatínka, prostě je tam vždycky to Pojd' ke mně! Je nutné, aby v mužském ta něha byla, ale aby byla důvěryhodná, tak ten muž musí mít základní zemitou sílu.

Muži bývají velmi často závislí na ženách...

Ano, všiml jsem si toho.

V čem, myslíš, bývají závislí? V čem ty jsi závislý na ženě?

Myslím si, že to má co dělat s útlým dětstvím, kdy kluk, pokud se mu vydaří matka, je závislý na matce. A přestože matka je samozřejmě něco jiného než žena, je to prostě jiný živočich, tak když máš bebí, přijdeš ho matce ukázat a tak to pokračuje dál i se ženou, přestože to muž nikdy nepřizná. Myslím si, že chlapi především očekávají po velké bitce a po všem protivenství velkou náruč ženy, která je přijme a která je utěší.

Ženský obdiv potřebuješ?

Řekl bych, že ješitnost mužská je nekonečná, o tom nemusíme vůbec mluvit. My to přímo vyžadujeme, i když stačí, když se to objeví třeba náznakem. Ale život bez obdivu bychom asi nesnesli.

Po čem jsi toužil víc, po kariéře, nebo po ženách, po lásce?

Mě vždycky zajímaly nejvíc ženský, daleko víc než jakýkoliv druh kariéry. Ale je třeba si uvědomit, že my jsme vyrůstali na dejvických ulicích během druhé světové války, a tam nebylo nic než sprostý obrázky a prázdný nábojnice, který padaly z protiletadlových děl. Tam nebylo nic jiného, a proto je možná ta naše generace trochu přeerotizovaná a příliš závislá na ženách.

Ale přitom jsi kariéru udělal...

Mně na kariéře nikdy moc nezáleželo, a to celej život až dodneška. Považuju za svoje velký štěstí, že jsem se uvaroval mimořádný ctižádosti.

Řekni mně, jaký jsi měl vztah k mámě a k tátovi?

Tatínek byl noblesní muž, který skoro nikdy nemluvil.

A moje maminka byla emocionální žena, která měla ráda kumšt, chodila do koncertů, do divadla a byla velice společenská. Měl jsem je oba dva strašně rád. Každýho úplně jinak, samozřejmě. Ale bohužel jsem vyrůstal jako jedináček, ta naše rodina určitě musela mít svoje problémy jako každý svazek lidí, ale já jsem je nikdy necítil. Já měl harmonickou rodinu.

Mazlil ses s mámou?

Maminka se se mnou hodně mazlila.

Táta ne?

Táta ne, ale měl mě rád. On byl takovej mlčenlivej, byl o jedenáct let starší než matka, což v té době byl velký věkový rozdíl, v té době to nebylo zvykem. Taky jsem se mu narodil dost pozdě, jemu bylo dvačtyřicet. On moc nemluvil, my jsme spolu skoro nikdy nemluvili, akorát jsme tak vedle sebe byli. A přitom on uměl řecky, uměl dokonale latinsky, on mi ještě v pozdějším věku pomáhal, byl vzdělaný člověk. A já ho dneska chápu, protože já taky kolikrát jen tak sedím a říkám si – bože, vždyť já vidím toho svého otce, jak tak seděl a nic neříkal.

Nechyběla ti komunikace s ním?

Komunikace, Olinko, jak víš, může být beze slov. Komunikace beze slov je dokonce daleko hodnotnější. O čem mluvit? Když jsi v pubertě, tak se se svými problémy rodičům nesvěřuješ. Hlavně ne tehdy, v té době. V té době byla mezi dětmi a rodiči bariéra. Ty si to nedovedeš představit, ale my, co jsme se narodili v třicátých letech, jsme o sexuálních a citových záležitostech s rodiči nemluvili. Tam byla hradba, která byla nepřekročitelná.

Jaký názor máš na emancipaci žen, která se pomalu, ale jistě prosazuje?

No já myslím, že je to taková troška legrace.

Cože?

No ta emancipace, protože ženy, které jsou skutečně emancipované, tak se tomu usmějou. Já celý to emancipační hnutí sleduju poměrně bedlivě desítky let, a většinou zahrnuje ženy, který jsou nespokojený se svým životem, se svým partnerským životem, s chabým výsledkem svého života rodinného, milostného. A já si myslím, že ženská, která je šťastná se svým mužským, tak jí ani nenapadne nějaký emancipační hnutí, protože být šťastná obsahuje i to, že ten muž jí nechá prostor, aby byla sama sebou. Emancipace není v tom, že mužskej přijde a jako blbeček myje nádobí nebo vyměňuje dětem plíny. Emancipace je v tom, že ten mužskej nežárlí na ženskou, když je úspěšnější než on. To si myslím, že je projev emancipace. Když ty budeš úspěšnější než já, budeme spolu žít a budeš dokonce i víc vydělávat, tak já ti nebudu závidět, budu ti to přát a budu šťastnej. Tak to je ta pravá emancipace. Já dokonce jsem línej jak veš, takže by se mi líbilo, kdybys vydělávala hodně, abych já nemusel vůbec nic dělat.

Já ale nevím, jak bych mohla vydělávat víc než ty, když bych musela jako blbeček mýt to nádobí a vyměňovat plíny...

Já bych dokonce i ten prach utřel.

Jaký ti dala maminka jako muži vklad do života?

Především byla přísná, hodně emocionální a fyzicky mazlivá. Myslím, že když je matka mazlivá, je to pro kluka hodně důležitý.

V jedné psychologické kuchařce jsem četla, že malí kluci jsou citliví a něžní, ale od puberty, když se srazí se světem dospělých, ten svět jim říká – ty musíš být tvrdý. Zažil jsi něco takového?

Mně to nikdo nediktoval, ale spíš se člověk musí zatvrdit okolnostmi, ve kterých žije, a to se mě netýká jenom jako muzikanta. Nemusí se jednat o takový boj, který musí svést nějaký traper v Kanadě v horách, ale člověk dostává na cestě umělecké kariéry rány ze všech stran a je nutné se s tím vypořádat.

Ženíš ses z lásky?

Ano.

Co jsi chtěl své ženě dát a co jsi naopak očekával od ní?

Víš, v tom věku, mně bylo šestadvacet let, jsem si to nijak neformuloval. Byl jsem přímočaře spontánně zaujatej, zamilovanej, nic jsem nerozebíral a nekladl si otázku, jaká je v tom svazku moje role jako manžela a pak jako otce.

Ta role se postupně buduje. Například když se mi narodil syn, tak protože jsem žil takovým rozevlátým způsobem života, měl jsem dlouhá léta pocit, že mám mladšího bratříčka, že to není můj syn. A teprve až když začal rozum brát a od čtyř pěti let jsme spolu začali mluvit jako mužskej s mužským, jsem najednou pochopil, že mám syna.

A jak ses mu věnoval?

Já byl hodně v cizině, ale kdykoliv jsem byl doma, tak jsem se mu věnoval totálně. Nikdy jsem nechodil do hospody ani nikam jinam. Byl jsem jenom doma a jemu k dispozici.

V tom tvém vztahu se synem je něco silného...

Ano, to je pravda, je to tak.

Kde se to v tobě vzalo?

Já nevím, a taky nevím, jak je to u žen, tam to bude ještě bazálnější, ale u nás mužských to může být, u mě rozhodně je to pocit provinění, že jsem toho člověka, toho syna, přivedl na svět. Asi to byl soucit a odpovědnost za to stvoření, které se o své bytí nepřičinilo, které jsem já vytvořil, a ono se bude muset postupně potýkat s hranami života. A to, myslím, je vlastně nejtrvalejší základ otcovské lásky.

Ty, dokud budeš dýchat, se budeš pořád zajímat o svého syna...

Já to nemám jako volbu, to tak je. O syna a vnoučata se zajímám, to je věc daná, o které vůbec nepochybuju.

My jsme předtím mluvili o kariéře versus vztahy. Pro muže je typické, že chce dobývat svět. Jak to bylo s tvou touhou dobývat svět?

Určitě jsem musel mít období, dejme tomu mezi patnácti a třiceti lety, to znamená takových patnáct let, kdy jsem byl ctižádostivej a chtěl jsem ten svět dobýt. A v okamžiku, kdy jsem ho postupně krůček po krůčku dobýval, pochopil jsem, že o tom život vlastně není.

Nepamatuješ si, ve kterém věku jsi to pochopil?

Kolem třicítky.

Člověk má jistou omezenou kapacitu energie, a když ji nestřídmě věnuje profesi, nezbude mu síla na vztahy...

Já myslím, že dobývání světa, potažmo moc a peníze, majetek, velké majetek a moc, jsou vždycky náhražkou za vztahy. Ať už jsou to vztahy emocionální, nebo sexuální, to už je jedno. Ale je to náhražka za vztahy, je to deviace, je to úhyb, úskok. A těch lidí je mi docela líto, a když už jsi starší a vidíš, co se kolem tebe děje, jaký boj se kolem tebe odehrává, tak se tomu jenom tak nevěřícně usmíváš.

Pro ženy jsou základní věcí života vztahy, a tudíž často postrádají svého muže, který se ve světě zabývá lovem trofejí.

Žena má snazší vztah k potomkům, protože rodit a vychovávat, vyplatit děti je základní ženský instinkt, řekl bych záviděníhodnej. Žena nemá vlastně problémy ani s narozením dítěte, ani se svou smrtí. Ženy jsou příroda sama, kde je zrození a smrt v harmonii. A pak jsou muži, co já znám mužský, kteří za něco stojí, tak už od mládí přemýšlejí o smrti a otravují s tím ženský. A to není jenom strach ze smrti, to jsou všechny druhy filozofie a jejich kombinace. Vy ženy jste příroda sama a my jsme takovej přílepek, kterej se nepovedl, my jsme tady navíc.

A muži jsou ještě ke všemu křehčí než ženy...

Ano, my jsme opravdu křehčí, jsme citovější než ženy, to je docela zajímavý, taky dřív umíráme, protože jsme citovější než ženy. Ženy, a to já říkám odjakživa a každě se mi vždycky směje, každě myslí, že chci být apartní a vtipnej, když říkám, že jsme daleko citovější než ženy.

Co jsi v ženách hledal, cos od nich očekával?

Olinko, to je otázka. Já myslím, že člověk pronásleduje ce-

lej život jistou představu o ženě, kterou si není schopen formulovat. Je to intuitivní až bizarní představa – v naší generaci žena musela být dáma.

Už si vzpomínám, co jsem od žen chtěl. Je to legrační, ale já mám pocit, že představu o tom, jak má žena vypadat, určuje umění doby. Například věřím tomu, že opereta před první světovou válkou určovala představu, co muž člověk může od milenky nebo ženy eroticky očekávat. Naše generace vyrostla na romantice amerických filmů. My jsme romantici, protože jsme začali vstupovat do puberty v době, kdy sem přišly americké filmy, a to byly filmy romantické, kde mužský byli mužský a ženský byly submisivní okrasou společnosti. A já si dodneška asi naprosto chybně myslím, že to tak má být. Že mužskej má pořádat věci a že žena má být tou okrasou, ale to vůbec neříkám, že nemá třeba malovat nebo natáčet filmy, překládat nebo psát nebo být jakkoliv činná. Ženy spisovatelky a básničky – to je nádherný, ale myslím, že za tvrdý stránky života má být odpovědný muž, to znamená, že muž má být ten, kdo se postará o všechno.

Dáváš nám šanci...

...se o vás postarat?

Ne. Dáváš nám právo na vlastní život?

Ale vždyť já jsem nikdy neřekl, že by ženy neměly mít svůj vlastní život, svůj vlastní rozkvět, samozřejmě ano. Jenom si myslím, že by měly být ušetřeny toho únavného procesu starání se o rodinu a širší příbuzenstvo, protože vydělávat peníze je skutečně velice nudná, nezáživná věc a myslím si, že ženy mají na víc – mají být tou poezií, tou okrasou života. Určitě znám příšerně nemoderně, ale je to tak.

Ty vyděláváš tím, že tvoříš, ale to není tak únavné jako starat se o domácnost a děti.

Olinko, to vám nikdy nikdo neodpáře! Samozřejmě že technologie, které nastoupily, všechno usnadnily, vyhazují se plínky, už se neperou a tak dále, ale přece jen ti muži, co poskakují kolem domácnosti, si to nakonec strašně odnesou, přestože ty ženský je chválí v časopisech, jak jsou úžasní! Ale ty ženský to potom vezmou jako normu a už si toho vlastně ani neváží a nakonec začnou tím chlapem pohrdat.

A tys mi přece řekl, že jako táta jsi měl intuitivní otcovský vztah k synovi...

Ale ano. Od doby, kdy rozum bral, jsem nastoupil jako otec. A to je pak úžasný, když dítě rozum bere. Ale když se to dítě jenom pokakává a musí se krmit, převlíkat, vážit, uspávat, tak mi připadá, že to není pro mužský. Ale dokonce i já, kterej jsem takovej staromódní typ, jsem mnoho nocí s malinkým Filípem byl, aby se Jana vyspala, ano, takhle to bylo. Ale jako princip?

Ale patriarchát, ten už není úplně v módě...

Olinko, nechci znít apartně a uměle vtipně, ale já jsem zastáncem matriarchátu. Myslím si, že žena by měla všechno řídit, a dokonce si myslím, že ženy by měly řídit i běh světa, celou světovou politiku, a že my muži bychom se měli věnovat věcem, který jsou nám vlastní – to znamená zahálce, blouznění a bláznivému vytváření různých teorií, filozofií a myšlení na smrt, a ženy by měly všechno řídit. Tohle si já skutečně myslím, ale toho se už bohužel nedožiju. To bude za několik set let.

Ne, příští století bude prý stoletím žen...

No tak to by bylo krásný.

A kdyby ženy řídily politiku, co myslíš, že by se stalo?

Myslím, že by byly daleko racionálnější. Připadá mi, že to kohoutí vyskakování, které člověk vidí na politické scéně, je samozřejmě pro lidi, kteří žijou v enklávě politického ghetta. Oni v Parlamentu žijou jako v ghettu, jsou odtrženi od života a vyskakují na sebe jako kohoutci na jednom dvorku. Kdyby politiku řídily ženy, které jsou racionálnější, všechno by mělo hladší průběh.

Já si to myslím taky...

Je to trapný, je to smutný a já myslím, že my muži bychom pak měli daleko víc prostoru pro to, co je nám vlastní – pro takový ty neproduktivní sféry.

Kdy sis naposled v životě zaplakal?

Ach bože, já nevím, kdy to bylo naposledy, ale když vidím někde něco, co je dojemný, tak mně začnou téct slzy. Když vidím něco v televizi, nějakou autentickou lidskou situaci. Ve filmech je to málokdy, protože málokdy je dnes film udělaný tak, aby člověkem skutečně pohnul. Ale myslím si, že skutečnost, která se k nám dostává prostřednictvím televize, je někdy opravdu k slzám a ty pak prostě tečou.

A ty v sobě nemáš brzdu, která vás vychovávala k tomu, že muž nemá plakat?

Muž nesmí plakat kvůli sobě. Ale kvůli jiným může.

Ale proč by muži neměli plakat? Co to je za blbost?

Ten marnej boj muže, který zadržuje slzy, má větší dopad než slzy žen, které proudí pořád. U muže je to vždycky výjimečná situace a ten boj sám o sobě je pozoruhodnej.